

Motion

1982/83:1475

Sivert Andersson m. fl.

Kontroll av företagsförvärv

Frågan om en samhällelig kontroll över samgåenden mellan företag har behandlats i en departementspromemoria (Ds Ju 1974:17). Denna har remissbehandlats men inte lett fram till sådana åtgärder att samhället kan ingripa och förebygga de olägenheter som kan uppkomma för löntagare och konsumenter i samband med överlåtelse av företag.

Samgåenden mellan företag utgör ett viktigt led i den pågående strukturomvandlingen. Sådana samgåenden kan emellertid få stora återverkningar för sysselsättningen. Enligt en särskild undersökning ledde de företagsfusioner som skedde under år 1971 i 20 % av fallen till nedläggning eller flyttning av produktionen. Detta kan få betydande återverkningar på allmänna intressen. Sysselsättningen på många orter i landet är nämligen till stor del beroende av ett enda företag. Överförs produktionen vid ett sådant företag till annan ort, kan situationen för de anställda bli mycket bekymmersam. De erbjuds kanske inte arbete på den nya orten. Även om så sker, kan de ofta inte acceptera erbjudandet med hänsyn till sina personliga förhållanden. För de personer som förlorar sina arbeten finns ofta ingen annan sysselsättning att få.

Det är givet att återverkningar på allmänna intressen blir särskilt påtagliga när det är fråga om ett stort företag som köps upp. Om ett sådant företagsköp leder till nedläggningar, kan betydande svårigheter uppkomma för arbetsmarknadsmyndigheterna när det gäller att klara sysselsättningsproblemen. Stora återverkningar kan också uppkomma för berörda kommuner. Det är inte heller givet att strukturrationaliseringen alltid är önskvärd från industripolitisk synpunkt eller att den i varje fall genomförs på det från industripolitisk synpunkt sett bästa sättet.

Ett område där ökat samhälleligt inflytande enligt vår mening behövs är just frågor som rör samgående mellan större företag med hänsyn till de betydande återverkningar på allmänt intresse som sådana samgåenden kan föra med sig.

Den prövning som enligt vår mening måste till kan emellertid knappast begränsas till att avse bara någon eller ett par aspekter som är av intresse från allmän synpunkt. Vad som behövs är en mera allmän prövning av om samgåendet kan leda till olägenheter för det allmänna. I första hand kommer givetvis in frågorna rörande återverkningarna på sysselsättningen. Det blir då inte fråga om att bara ta hänsyn till kortsiktiga sysselsättningsaspekter, utan avgörande blir om samgåendet är gynnsamt från sysselsättningssynpunkt i det långsiktiga perspektivet. Det kan med andra ord

visa sig nödvändigt att lägga ned verksamheten på en viss ort eller att genomföra produktionsinskränkningar för att få till stånd en slagkraftig företagsgrupp, som har möjlighet att hävda sig i den hårda internationella konkurrens som vi till följd av vår omfattande utrikeshandel är utsatta för.

De är också nödvändigt att möjlighet finns att ta hänsyn till vilka återverkningar på prisbildningen som samgåendet kan tänkas ge upphov till. Sådana negativa effekter kan bestå i att företaget utnyttjar avsaknaden av effektiv konkurrens till att ta ut oskäligt höga priser av allmänheten. Det kan också inträffa att företaget vidtar åtgärder beträffande sortiment eller service som är till nackdel för konsumenterna.

Med det nyss anförda har vi endast velat kort antyda vilka olägenheter avsaknaden av en effektiv konkurrens kan ge upphov till. Det torde dock vara tillräckligt för att man skall kunna konstatera att samgåenden mellan företag kan medföra allvarliga olägenheter från konkurrenspolitiska synpunkter. Det måste vara möjligt för samhället att ingripa mot samgåenden som kan befaras få sådana negativa följder. Det räcker inte med att kunna motarbeta monopol av den extrema typ promemorieförslaget tar sikte på. Det är nödvändigt att det allmänna har möjlighet att ingripa när en företagssammanslagning får långtgående negativa konsekvenser för konsumenterna genom att påverka prisbildning och effektivitet på ett negativt sätt. Också här blir det mest angeläget att kunna ingripa mot samgående som berör större företag.

De allmänna intressen som främst gör sig gällande är hänförliga till sysselsättning, regionalpolitik eller konkurrens- och prispolitik. Man kan emellertid tänka sig att i speciella fall också andra allmänna intressen kan vara berörda, som exempelvis säkerhets- och försvarsintresset.

Det anförda leder till den slutsatsen att vad som behövs är en lagstiftning som gör det möjligt för det allmänna att förhindra samgåenden mellan större företag, om samgåendet i fråga medför väsentliga olägenheter för allmänt intresse. Det blir alltså frågan om en mera allmän prövning än den som förutsattes i promemorian.

Med hänvisning till vad ovan sagts får vi hemställa

att riksdagen hos regeringen begär att förslag skyndsamt läggs fram om lagstiftning om kontroll av företagsförvärv.

Stockholm den 25 januari 1983

SIVERT ANDERSSON (s)

DORIS HÅVIK (s)

ANITA MODIN (s)

BIRGITTA JOHANSSON (s)

BO FINNKVIST (s)